

ОСОБИСТІСНИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ

Чепурна Інна,

магістрант Педагогічного інституту

Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

Проблема особистісного розвитку українських школярів нині досить актуальна: прийнято новий Державний стандарт початкової освіти в Україні та розроблено нові Типові освітні програми НУШ-1 (керівник – О. Савченко) та НУШ-2 (керівник – Р. Шиян). Головна мета документів – усебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей та розвиток самостійності, творчості, допитливості, що забезпечують її готовність до життя в демократичному й інформаційному суспільстві, продовження навчання в основній школі¹.

Усе більш актуальним в освітньому процесі стає використання в навчанні прийомів і методів, які допомагають формувати в учнів вміння самостійно здобувати нові знання, накопичувати необхідну інформацію, висувати гіпотези, робити висновки і т.ін. Останніми роками цю проблему в початковій школі розв'язують, зокрема, через організацію проектної діяльності (Комашко О., Івасюк Н., Парубець В., Щекатунова Г.). Історія проектної діяльності розкрита в працях Т. Довбенко, О. Декролі, О. Мариновської, Б. Мельниченка, Н. Романової та ін. Досвід практичної проектної діяльності проаналізували В. Бойко, А. Клименко, В. Зарицька, Н. Казанішена, Л. Мартинець, О. Пехота, О. Подколзіна та ін.

Педагогічні і філософські аспекти проектної діяльності були закладені в працях Дж. Дьюї, В. Кіппатрика. Дослідники пропонували будувати навчання на активній основі, через цілеспрямовану діяльність учнів, відповідно до їх інтересів, що зумовлює власну зацікавленість у здобутті знань, які в подальшому активно використовуватимуться. Також елементи проектної діяльності широко застосовувались в експериментальних школах у 20-30-х рр. минулого століття. Наприклад, прибічники «нової школи» А. Аейлеха (Англія) ратували за «абсолютну свободу учнів», а школа «Ермітаж» О. Декролі (Бельгія) максимально враховувала інтереси й уподобання дитини, а навчальний матеріал тісно пов'язувався з оточуючим учнів життям, розвивались творчі здібності дітей, були напрацьовані чіткі форми і методи оцінювання діяльності кожного.

Ідеї проектної діяльності знайшли широкий відгук й утілення в багатьох країнах на різних історичних етапах розвитку. В українській педагогічній практиці вони з'явилися у результаті діяльності міжнародних організацій, які розробляли і поширювали освітні проекти. За визначенням Buck Institute for Education, проектне навчання – це метод, навчаючись за яким, учні, певний час досліджуючи і реагуючи на справжні, цікаві та складні питання, здобувають потрібні знання та набувають навичок гармонійного розвитку особистості.

На думку О. Буйницької, метод проектів – це метод, в основі якого лежить розвиток пізнавальних, творчих навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, критично мислити².

Дослідниця О. Пехота вважає, що проект – це практика особистісно-орієнтованого навчання у процесі конкретної праці учня, на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів^{3 (с. 15)}.

Щодо дефініції проектної діяльності, багато авторів розглядає зазначене поняття в контексті набору необхідних операцій для реалізації проекту (Цимбалару А.). За цього підходу проектна діяльність визначається як засіб саморозвитку учнів, оскільки сприяє створенню розвивального середовища, яке мотивує знаннево-вмінневу активність.

На думку дослідниці В. Varron, під час проектного навчання: учні застосовують знання та навички для розв'язання реальних проблем у реальному світі; підвищується рівень відповідальності учня за виконаний обсяг роботи; вчителі виконують ролі тренерів та фасилітаторів дослідження, забезпечують рефлексію; часто учні працюють у парах або групах⁴. Такий формат навчання передбачає залучення учнів до систематизації та здобуття знань, створення власних продуктів. Він розвиває навички критичного мислення, співпраці, спілкування, міркування, синтезу та витривалості в умовах обмеженого часу та визначеної мети.

Метод проектів може бути зреалізований на різних етапах навчання: вивчення нового навчального матеріалу, закріплення, узагальнення, а також під час контролю, проміжного або підсумкового. На думку Г. Васківської, найперспективнішими видами проектної діяльності (з огляду на цілі неперервної освіти), є колективні проекти міжпредметного та надпредметного характеру, що забезпечують максимальне наближення до життя, сприяють усвідомленню значущості знань для себе, для суспільства, актуалізуючи механізми рефлексії⁵.

Аналіз літературних джерел дав змогу ознайомитися з різними класифікаціями проектної діяльності. Наприклад, А. Клименко і О. Подколзіна класифікують проекти відповідно до домінуючого методу чи діяльності: дослідницькі, інформаційні, прикладні, рольові. Українські дослідники пропонують таку класифікацію проектів: за домінуючою діяльністю у проекті (дослідницькі, інформаційні, ігрові, ознайомчо-орієнтовані, практичні, творчі); за предметно-змістовим напрямом (монопроекти, міжпредметні проекти); за кількістю учасників (індивідуальні, групові, колективні); за географією проекту (локальні, регіональні, національні, міжнародні); за терміном виконання (короткотермінові, середньо-термінові, довготермінові)³.

Залучення молодших школярів до проектної діяльності спрямоване насамперед на: досягнення конкретних цілей (розвиток аналітичного, критичного, творчого й проектного мислення, стимулювання мотивації на пошук та оволодіння знаннями, включення учнів у режим самостійної роботи, опрацювання різних джерел інформації з метою оволодіння новою інформацією, формування вмінь використовувати знання для вирішення нових завдань або життєвих ситуацій тощо); розвиток життєвих компетенцій (спільне прийняття рішень, толерантне регулювання конфліктних ситуацій тощо);

формування дослідницьких умінь (виявлення та формулювання проблеми, висунення гіпотези, збір необхідної інформації, здійснення різних видів дослідницької роботи, аналіз та узагальнення отриманих результатів тощо)⁶.

Упровадження методу проектів можна розглядати, з одного боку, як набір педагогічних прийомів, які дозволяють індивідуалізувати створення навчальних ситуацій, в яких учень має вирішувати власні проблеми, а з іншого боку, як технологія супроводження вчителем індивідуального розвитку самостійної діяльності учнів.

¹ Державний стандарт початкової освіти. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>

² Буйницька О. П. *Інформаційні технології та технічні засоби навчання* : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 240 с.

³ Пехота О. М., Кіктенко А. З., Любарська О. М. та ін. *Освітні технології* : навч.-метод. посіб. Київ : Вид-во А. С. К., 2003. 255 с.

⁴ Barron B. The journal of the learning sciences. 2003, 12 (3), 307–359, Lawrence Erlbaum Associates, Inc. URL: https://www.academia.edu/2010823/When_smart_groups_fail

⁵ Васильківська Г. Проектна діяльність старшокласників у системі неперервної освіти. *Дидактика: теорія і практика*. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 71–46.

⁶ Кравчук Г. Т. Педагогічні технології. Проектна технологія навчання. URL: http://sayt-portfolio.at.ua/index/metodika_pedagogika/0-4